

*Шерозія В.М.**

МЕТОДОЛОГІЯ АНАЛІЗУ АСИМЕТРІЇ УКРАЇНО-ГРУЗИНСЬКИХ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Посилення глобалізації світового господарства наприкінці ХХ – поч. ХХІ ст. призвело до загострення проблеми асиметрії економічних відносин в усьому світі, що в першу чергу пов'язано із якісними та кількісними змінами в регіональній динаміці соціально-економічних процесів, зумовлених потужним рухом факторів виробництва і передусім капіталу. Значною мірою нарощуванню нерівномірності розвитку країн світу сприяли експансіоністські стратегії ТНК, які розглядали територію будь-якої держави як один з варіантів максимізації отримання своїх прибутків. Разом з тим, країни світу завжди конкурували за більш високий рівень залучення інвестицій у своє господарство, розраховуючи у такий спосіб вирішити цілу низку внутрішніх проблем соціального і економічного характеру. Такі суперечності глобальної економіки поч. ХХІ ст. зумовили необхідність пошуку новітніх моделей економічних відносин для регулювання зростаючих диспропорцій між гіперактивними регіонами і світовою периферією.

Сучасне тлумачення теорії асиметрії багато в чому відрізняється від попередніх, а тому потребує глибокого аналізу авторських наукових підходів до виокремлення основних ідей та концептуальних систем асиметрії. Це можна зробити визначивши асиметричну складову в теоріях, які мають поліструктурний характер, тобто той, що виходить за межі констатації виключно внутрішніх проблем сталого розвитку і розглядають країни в їх міжнародному значенні та поділяють ідеї «відкритої економіки», вплив яких у ХХІ ст. стане домінуючим.

Наприкінці 90-х років ХХ ст. – поч. ХХІ ст. активно йшов процес формування теорій асиметрії, кожна з яких тією чи іншою мірою охоплювала проблеми локальних таксономічних одиниць та включала певні індикативні елементи. Основна частина вчених, які працювали над формуванням теорій асиметрії стали лауреатами Нобелівської премії. На сьогодні можна виділити вісім основних теорій асиметрії, яких в цілому відзначає наявність багатьох спільних моментів, що наявно відбивається у їх відношенні до існуючих зараз у світі декількох парадигм. До зазначених теорій відносять теорії: конкуренції міст (К.Джесон-Батлер, Л.Висент), конкуренції країн (М.Харб, С.Харди, Л.Албрехтс), циклічної сенситивності (Я.Гордон), регіоналізму (М.Кітінг), планування (У.Ванноп), локального партнерства (М.Гедес), світового розвитку (М.Сторпер), стратегії просторового планування (В.Солет, А.Фалуазі).

Наведені вище теорії асиметрії яскраво засвідчують, що кожна з них містить в своїй основі доволі великий блок локальної асиметрії, який, на нашу думку, зводиться до наступних спільних рис:

- виділення одного чи декількох уніфікованих показників соціально-економічної динаміки (здебільшого ним виступає валовий регіональний продукт – GSP чи GDP of region,

* аспірант кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Мазуренко В.П.

а в перспективі – валовий міський продукт – GCP та соціальний кластер – social cluster, які на інтегративній основі узагальнюватимуть суть процесу асиметрії);

- формування ієрархічної компліментарної моделі і спільного (в умовах інтеграційного союзу) механізму та інструментарію вирівнювання (долання регіональної асиметрії);
- визначення статусу світових міст та основних мегаполісів ділової активності, які перебиратимуть на себе функції держав в світлі посилення їх субсидіарності;
- встановлення прагматичної моделі просторового планування, яка б дозволяла чітко визначити напрямки оптимізації локальних, національних та наднаціональних концепцій розвитку.

Виходячи з аналізу різних точок зору на дефініцію асиметрії у системі соціально-економічних наук можна констатувати, що сучасне її тлумачення в авторському розумінні зводиться до наступного:

асиметрія – являє собою процес диференціації локальних та глобальних територіальних таксономічних одиниць, який відбувається під впливом посилення нерівномірності руху факторів виробництва, конкуренції місцевих фірм і ТНК та реалізації компліментарної різнорівневої (локальної, регіональної, національної, наднаціональної) політики зниження диспропорційності соціально-економічного розвитку та забезпечення його сталості.

Найбільш простими і зрозумілими чинниками асиметрії є суто фізичні чи географічні параметри держави: її територія, кількість населення, обсяги природних ресурсів. Значно складнішим видається визначення параметрів національної могутності держави, яка є однією з найсуттєвіших характеристик ваги чи величини суб'єкта двосторонніх відносин.

Співвідношення величин суб'єктів двосторонніх відносин за цією низкою параметрів вказує на відносність критеріїв визначення симетричності. За одним параметром суб'єкти відносин будуть рівновеликими, за іншим – ні. Відтак, відносини між ними в одній площині будуть симетричними, в іншій – асиметричними, тобто нерівнозначними.

Перший варіант характеризує ситуацію, коли дві держави симетричні за своєю територією, але асиметричні за економічним потенціалом.

Другий варіант демонструє зворотну залежність, коли країни є симетричними за своїм економічним потенціалом, але вони не співставні за площею своєї території.

Третій варіант являє собою тип симетричних відносин у чистому вигляді, коли дві країни співставні і за своїм економічним потенціалом, і за територією.

Четвертий варіант є прикладом класичних асиметричних відносин. Він демонструє асиметричність відносин як за одним, так і за іншим параметром. При цьому слід зазначити, що, на відміну від симетричних, існують два різновиди асиметричних відносин.

Симетричність чи асиметричність відносин обов'язково передбачає також наявність центру, стосовно якого суб'єкти визначають протилежність своїх позицій у відносинах між собою. Таким центром можуть виступати певний рівень розвитку, досягнення в тій чи іншій галузі, володіння певними технологіями, сфера впливу чи домінування.

Відносність критеріїв визначення симетричності значною мірою зумовлюється відносністю оцінки національної могутності держав. Могутність є категорією, яка віддзеркалює не лише наявність певних ресурсів, а й здатність мобілізувати та реалізувати ці ресурси для досягнення певної мети. Тобто національна могутність має поєднувати наявний потенціал, а також здатність використовувати його для впливу на поведінку іншої сторони.

Щодо українсько-грузинського економічного співробітництва, то на сьогодні більшою мірою розкриті його традиційні форми – зовнішня торгівля, інвестиційне співробітництво. Що являє собою класичний прояв асиметрії економічних відносин, коли одна держава переважає іншу за площею своєї території, за економічним потенціалом, за кількістю населення, і за всіма іншими параметрами. Україна переважає Грузію за площею території майже в 8 раз (604 : 70 тис. кв. км.), за ВВП – у 22 рази (за даними на 2005 р. ВВП України – 340 млрд. дол., Грузії – 15 млрд. дол.), за кількістю населення – перевага за Україною майже в 10 разів (48 : 4,6 млн. чол.)

Зрозуміло, що національні інтереси двох країн не знаходяться в повній узгодженості, тому виникає необхідність в оцінці асиметричності та симетричності відносин України та Грузії. Важливою сутнісною ознакою асиметричних відносин є неадекватність дій суб'єктів цих відносин. При цьому лінії поведінки (стратегії) у таких відносинах, яка дозволяє у найкращий спосіб досягти головної мети, можуть приймати за різними ознаками класифікації різний прояв (наступальна, оборонна; позитивна, негативна тощо).